Παρασκ. 9 Μαρτίου 1990
ΝΑΙ

Μουσική Κριτική

Από τον Κ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗ

Μαγικός αυλός

*Η ΠΑΤΡΟΤΗΤΑ του λιμπρέτου του **«Μαγικού Αυλού» του Μότσαρτ** απασχόλησε για αρκετό καιρό τους μελετητές του έργου. Τελικά, ο θεατρώνης, ηθοποιός, συγγραφέας και προπαντός πανέξυπνος **Εμάνουελ Σικανέντερ** κέρδισε τη μάχη, κατόπιν της ετυμηγορίας νεότερων ερευνητών που απέδειξαν ότι σ' αυτόν ανήκει η τιμή και η δόξα της συγγραφής του λιμπρέτου. Ο **Γκαίτε,** προς κατάπληξη της ελίτ της εποχής του, έβρισκε κάποιο «ανώτερο νόημα» στον ποιητικό λόγο του Σικανέντερ.*

*Αντίθετα ο **Βάγκνερ** το χαρακτήριζε «αβανταδόρικο κείμενο που προμήθεψαν σ' έναν μεγαλοφυή συνθέτη, προκειμένου να σωθεί από τη χρεοκοπία ένα προαστιακό θέατρο της Βιέννης». Η θεατρική παράγκα του Σικανέντερ.*

Δυο χαρακτηριστικές γνώμες δυο γερμανικών προσωπικοτήτων, αντιπροσωπευτικές του διχασμού που ταλάνιζε για αρκετό καιρό τους ειδικούς.

Σήμερα θεωρούμε το λιμπρέτο του Σικανέντερ σαν δουλειά ευκαιριακή, έξυπνη, χωρίς ιδιαίτερη λογοτεχνική αξία, αντιφατική και πολλές φορές παράλογη, που κατόρθωσε ανακατεύοντας λαϊκά και λόγια στοιχεία, θεατρικές προτιμήσεις του συρμού (Zauberoper, Singspiel κ.λπ.) κρυφές και φανερές κοινωνικοπολιτικές τάσεις, να προσελκύσει το ενδιαφέρον του κοινού. Από την άλλη μεριά, ένας μεγαλοφυής συνθέτης, με πολλές οικονομικές ανάγκες, με πολλές υποχρεώσεις στο Μασονικό τάγμα της ελπίδας (στο οποίο ανήκε και ο Σικανέντερ), που δεν ενδιαφέρθηκε ιδιαίτερα για την αξία του λιμπρέτου, ακολούθησε τις προδιαγραφές του λιμπρετίστα και επένδυσε τους ήρωες με ανάλογα μουσικά στοιχεία, παρμένα από τις προτιμήσεις της εποχής. Ενα μεγαλοφυές ανακάτεμα διαφόρων υλικών που μέσα στη μουσική συνείδηση του συνθέτη έχασαν την εξατομίκευσή τους, συνεχωνεύθησαν και αποτέλεσαν τη συναρπαστική μουσική πολυχρωμία του έργου.

*Για τον **Παπαγκένο** και την **Παπαγκένα,** τους λαϊκούς τύπους του έργου, ο Μότσαρτ χρησιμοποίησε λαϊκοφανείς μελωδίες, ενορχηστρωμένες απλά και διάφανα. Για τον **Ζαράστρο** και το αυστηρό ιερατείο, παραλλαγμένες θρησκευτικές μελωδίες, που ενορχήστρωσε πομπωδώς. Για τη **βασίλισσα της νύχτας,** προσωποποίηση του μίσους και της αρπαγής, χρησιμοποίησε στρυφνές και επιθετικές μελωδίες.*

Ενα μουσικό στρυφογύρισμα τύπων, ενός μυθικού κόσμου που συμβολίζουν κατά το μασονικό αποκρυφισμό την αιώνια πάλη του ηλιακού κύκλου με τις δυνάμεις του σκότους (Ζαράστρο — Βασίλισσα της νύχτας), την ολοκλήρωση της ζωής που συντελείται με τη μυστηριακή συνένωση των δυο φύλων (Ταμίνο — Παμίνας και Παπαγκένο Παπαγκένας), την αντιπαράθεση του πατριαρχισμού και την μητριαρχίας, την αφύπνιση της εργατικής τάξης στο πρόσωπο του μεροκαματιάρη Παπαγκένο, που απαιτεί να ζήσει όπως εκείνος θέλει, παρά τις απειλές και τιμωρίες της άρχουσας τάξης. Πρόκειται περί ενός μουσικού και ιδιαίτερα φωνητικού αριστουργήματος που επί 200 χρόνια ξεσηκώνει τους τραγουδιστές με τις θεσπέσιες μελωδίες του και τους σκηνοθέτες και σκηνογράφους με τους όμορφους παραλογισμούς του μυθικού του κόσμου.

Κατεδάφιση

*Αυτή την όπερα, αυτό το αριστούργημα, το καμάρι ολόκληρης της γερμανικής σκηνικής μουσικής, βρήκαν ο **Κ. Γαϊτάνος** και **ο Β. Κολάσης** να διασύρουν με μουσικές απρέπειες, που μόνο αποτροπιασμό μας προξένησαν. Δεν συζητώ για τον Κ. Γαϊτάνο, που επί καλλιτεχνικής του εξουσίας χρεώθηκε η ΕΛΣ με απανωτές αποτυχίες. Ξαφνιάζομαι για τον Β. Κολάση, που δέχτηκε να νομιμοποιήσει με το όνομά του αυτή τη χλεύη, αυτή την ύβρι ως παράσταση και να μετάσχει σε μια συνειδητή κατεδάφιση του αριστουργήματος, με μια διανομή τραγελαφική. Αναρωτιέμαι ποιός αποφάνθηκε ότι ο **Π. Καρολίδης** έχει φωνή και ότι η συνεχώς απειλούμενη συνοφρύωσή του θα απέδιδε τη γλυκύτητα, την πραότητα και την αγάπη του Ζαράστρο.*

*Αναρωτιέμαι ποιος φαντάστηκε τις τρεις νεραϊδοκυράδες του παραμυθιού, με τέτοιες ανομοιογενείς σωματικές διαστάσεις, αταίριαστες φωνές, με πρωταγωνίστρια σε σκέρτσα και φτηνά καμώματα την **Ιλεάνα Κωνσταντίνου.** Ποιος πίστεψε ότι οι τρεις ιπτάμενες κυρίες με τις αναιμικές και ελαφρά φάλτσες φωνούλες θα υποκαταστούσαν τα τρία αγγελόμορφα αερικά, τις τρεις πνοές που περιφέρονται στον αέρα γεμάτες καλοσύνη και αθωότητα. Ποιος αποφάνθηκε τελικά ότι η φωνή του **Δ. Τσακιρίδη** δένει με τη φωνή του **Τ. Τρούσα** ή ότι **η Βίκυ Δανιήλ** με τα τόσα προβλήματα τεχνικής θα μπορούσε να τραγουδήσει βασίλισσα της νύχτας, σύροντάς την έτσι στις περιπέτειες ενός ρόλου που τρέμουν ακόμη και οι μεγάλες της φωνητικής τέχνης. Βεβηλώσεις ιερών και οσίων που κηλιδώνουν την ιστορία των δύο άξιων κατά τα άλλα μουσικών.*

Εξαιρέσεις

***Ο Περ. Ταλαντόπουλος,** εκτός της πολύ καλής προφοράς του και των φιλότιμων προσπαθειών του, τα φωνητικά του προβλήματα δεν του επέτρεψαν να ολοκληρώσει το ρόλο του Ταμίνο. **Ο Διον. Τρούσας** (Παπαγκένο) και η **Μίσα Ικεούτσι** (Παμίνα) αποτέλεσαν τις ευχάριστες εξαιρέσεις της παράστασης. Ο Δ. Τρούσας, ανάλαφρος, χορευτικός, με μετρημένη κίνηση, ευχάριστη φωνή και καθαρότατο λόγο, υποδύθηκε ευπρεπώς τον Παπαγκένο.*

*Η επί χρόνια αδικούμενη Μ. Ικεούτσι δικαίωσε τις προβλέψεις μας. Η φωνή της όμορφη, πλούσια, τεχνικότατη, επίσης σαν παρουσία κομψότατη και θεατρικότατη, ήταν η μόνη μαζί με τον Δ. Τρούσα που τραγούδησαν Μότσαρτ. Λυπούμαι που ο χώρος δεν μου επιτρέπει να σχολιάσω τα όμορφα σκηνικά του **Π. Μαντούδη,** τη σκηνοθετική δουλειά του **Κ. Δαμάτη,** τη χορωδία της **Φ. Παλαμίδη** και τις καλές επιδόσεις του **Στ. Κάκκου.** Στην παράσταση (Παρασκευή 23 Φεβρ.) έλαβαν ακόμη μέρος οι: **Μ. Κορομάντζου, Αλ. Ματθαιουδάκη, Λ. Στάμος, Χρ. Τράκα, Ειρ. Μπάρδη, Κρ. Γιαννακαράκη, Γ. Δούμος, Στ. Παπαχρήστος και Ν. Καπέτας.***